

Touhfat Mouhtare (Komorské ostrovy)

Touhfat Mouhtare (* 1986) je prozaička a básnířka z Komorských ostrovů a po Coralii Frei teprve druhá publikující komorská autorka. Její mateřská řeč je komorština. Žila v několika afrických zemích, ve Francii vystudovala anglofonní jazyk a kulturu a komunikační studia.

V roce 2011 jí vyšla sbírka novel *Âmes suspendues (Zavěšené duše)*. První román, *Vert cru (Syrová zeleň)*, vydala roku 2018. Zatím poslední román *Le feu du milieu (Oheň okolností)* o zážitcích a láskách dvou protagonistek, které se osvobodí z původního prostředí a vydají se napříč prostorem i časem, vyšel v roce 2022. Její literární tvorba se soustředí na mytologii, bolestný přenos paměti mezi generacemi, odhodlání vystoupit z mlčení, psychologii, spiritualitu a humanismus. Od roku 2022 žije v Paříži.

úryvky z románu *Oheň okolností* (2022) z francouzského originálu přeložila Annemarie Hujová

1

Na večer jsem měla v plánu udělat placky futra. Proto jsem v hrnci zadělala těsto z mouky a kokosového mléka a nechala ho přiklopené odpočinout na místě, kde slunce žhnulo nejsilněji. Čas od času jsem ze zvědavosti nakukovala dovnitř, i když mě matka varovala, že teplo proniká i poklicí, a pokud ji odklopíme, celý postup přijde vniveč. Touha po vědění však byla silnější než já, a tak jsem se s potěšením dívala, jak těsto nabývá. Pozorovala jsem, jak ode dna hrnce pomalu stoupají bublinky a místy dost nevzhledným způsobem nadouvají těsto, které se podobalo vroucí lávě, a jásama jsem, když na povrchu praskaly a odhalovaly trhlinu, jež se za okamžik zase nafoukla. Myslím, že mě na tom fascinovalo to opakování. Život, který se donekonečna obnovuje před našima užaslýma očima, dokud nás nepřijde usmazit smrt. Placky futra tento cyklus představovaly dokonale, a to včetně smažení na uhelných kamnech. Do dlaně se nabrala slaná voda, „hodila“ se na litinovou pánev a pak se dalo s potěšením sledovat, jak se kapičky rozptylují a utíkají všemi směry po žhavém povrchu, jako zavržený lid prchající před božím trestem. Vzalo se trochu těsta, a než se poslední kapka vody stihla vypařit, překlopilo se z dlaně do pánve. Dokud byl povrch ještě měkký, posypal se sezamovými semínky. Jakmile se těsto přichytilo na dně, pánev se na kamnech obrátila dnem vzhůru. Dosud tekutý vršek těsta se rychle podvoloval gravitaci a stékal směrem dolů, teplo z řeřavého uhlí jej však naráz zastavilo. Pak se placka opět převrátila, aby se dala odlepit od pánve, a výsledek byl ohromující: světlé pohoří poseté sezamovými semínky – bez zasněžených vrcholků, ale se zlatavými nebo sežehlými špičkami, jejichž tvrdost kontrastovala s nesmírnou jemností placky. Futra, to je příběh našich životů. Až do konce uvězněné mezi ohněm a řeřavým uhlím utíkají všemi směry, aby unikly křehkosti našich těl i duší, někdy v pokušení skoncovat samy se sebou v posledním vzepětí k sebezničení. Pak chyceny strnou na mís tě. Žití, pomyslela jsem si, je bolestnou zkušeností a musí to tak zůstat.

[...]

Mlhu, která mě oslepuje, brzy rozptýlí mihotavé světlo lucerny. Několik okamžiků očima bloudím kolem sebe a hledám svá mláďata. Brzy jim budu muset sehnat něco k jídlu. Je zvláštní, že je neslyším oddechat. Naproti tomu dobře slyším hučení větru u vchodu do jeskyně.

Zaposlouchám se pozorněji. Už to není hučení větru, je to lidský dech, ale je tak silný, že mě celou zahaluje. Cítím, jak se kolem mého těla utahuje sevření a moje ústa začínají na slepené stonky plivat hořkou černou tekutinu.

Chvíli mi trvá, než to pochopím. Jsem pero. A někdo mě používá k psaní.

Má tygří existence už je minulostí, byla jsem do ní ponořena, abych našla kostku. Nalezla jsem v ní děti a strašně mi chybí. Ten zvířecí život se mi zalíbil. A teď jsem tady. Probírám se vzpomínkami na tenhle život. Prochází mnou jedna za druhou. Byla jsem pták. Páv. Vznesený. Nadutý. Podřízlý. Oškubaný. Napíchnutý na rožeň.

Má duše přežila v tomhle brku, v tomhle peru, i s tím, co zbylo z mé okázalosti.

Plivu jednu slzu inkoustu navíc za svoje děti, od nynějška ztracené.

*

Líbí se mi zvuk deště na kameni. Můj pán mě zase nejradši prohání po papíře. Zběsile škrábe a svým hrotem tře o tvrdé, pravidelné zrno papíru. Tiskne mě mezi prsty, když potřebuje načrtnout svažující se křivku některých písmen; uprostřed křivky rád zesiluje tah a ztenčuje ho, když se blíží ke konci. Já mám nejradši, když nad písmena a pod písmena umísťuje tečky.

V naší abecedě je deset písmen s tečkou. Kdysi dávno tečku nemívala, a musela proto vyjádřit několik hlásek najednou. Když písmena dospívala k hrotům brků a rákosových per, byla zmatena. To jazyk hravě zvládal přizpůsobit jejich zvuk určitým slovům, zatímco brky a rákosová pera se lopotila s významem, který jim měla dát. Měli bychom napsat: fá, káf? Tá nebo bá? Tolik se podobají!

A pak jednoho dne manželka jednoho kaligrafa navrhla, aby se písmena rozlišovala tečkou. Stačilo nechat stéct kapku inkoustu naším dutým hrotem, pomalu, zvolna, dokud jemně nespočine na stránce, a získali jsme nové písmeno.

Zamilovala jsem se do těch teček. Ráda na svých stěnách cítím nit inkoustu a slyším jemný sametový zvuk jeho pádu na papír. Ten pocit mám radši, než když můj hrot klouže po látce papíru a prsty mistra svírají můj brk.

Cítím jeho pravidelný dech na svém počátku. Jeho vousy se občas zapletou s mými vlákny. Dělá to, když přemýšlí. Hladí si vousy mým peřím, jako by z nich chtěl dostat nějakou skrytou myšlenku. Přitom si hned nevšimne kroužící mouchy, která se na mě snaží usednout. Na můj počátek dopadla kapka deště, kterou tam vítr přinesl okenním otvorem.

Ve svém rodném městě je můj mistr velkým učencem. Ještě když byl studentem, sám zpochybnil několik století muslimské vědy a soudnictví. V jeho době neměly ženy žádná práva, zapomněly na výsady, které jim udělil Prorok. Mlčky snášely svůj osud manželky, nezbytný

odchod svých synů do domu učitele Koránu a svoje dcery podmiňovaly stejným osudem, aniž by jim o tom řekly.

Můj mistr to považoval za nespravedlivé, stejně jako i další pravidla, která byla k náboženství přidána. Po několika letech studií a výsad, jež mu přidělil vezír jeho města, odešel dočista zmatený ze své země, aby našel Boha v poušti a v klenbách vzdálených mešit. Na jeho cestě jsem ho doprovázela a každý večer jsem mu nabízela svůj hrot, abych sloužila jako schránka jeho skrytých myšlenek. Stránky papíru, mé družky, které si s sebou vzal, se při doteku mého hrotu mírně chvěly bolestí. Mrzelo mě, že jim působím bolest, i když jsem za to nemohla. Jistě jsem se mohla zlomit, abych ukončila to mučení, můj mistr by ale stejně nepřestal psát. A tak jsem si dávala záležet, abych se na ně pokládala, jak nejšetrněji jsem dokázala, a přitom jsem jim šeptala, že toho lituji. Litovat ale nestačí, zlé činy se musí napravit.

Roztáhla jsem své vousy, aby na nich kapka deště zůstala co nejdéle. Nechala jsem svá vlákna, aby se pod její vahou ohnula. Pak jsem zašeptala mouše, aby přiletěla blíž a snažila se být co nejvíc potichu, aby tlukot jejích křídel nehvízdal mému mistrovi příliš hlasitě do uší. Tančila po větru, dokud se nedostala až ke mně, a usedla kousek vedle kapky. Nadzvedl mě prudký pohyb. To si mistr všiml přítomnosti mouchy. Jeho napůl zavřené oči, znavené hodinami promeškaného spánku, se upírají na drobný hmyz. Jeho mazlavý hlas se vkrádá do nočního ticha.

„Už mě unavuješ. Ty i tví přátelé trávíte čas tím, že mě chodíte otravovat, když přemýšlím.“

Mám strach, že ji odežene, mám strach, že kvůli ní selžu ve svém poslání. Rychle, nějaký nápad... Když docela pomalu roztáhnu nitě svých vousů, snad se mi podaří rozzářit kapičku vody ve svitu svíčky? Musím to zkusit. Vždycky se to musí zkusit. Stačí nepatrný pohyb, nepostřehnutelný pro lidské oko, a kapka se zatřpytí.

I jeho pohled se rozzáří.

„Tak je to tedy,“ zamumlá, „máš žízeň... No tak se napij. Můžu si dopřát chvilku, aby si můj duch odpočinul.“

Moucha vypije celou kapku. Když se nasytí a opět se vznese, znovu nechávám téct inkoust.

Uběhl jeden rok od noci, kdy nás navštívila moucha. Můj mistr odpočívá v hrobě, jehož polohu zná jen jeho bratr, který jej pohřbíval. Jeho dílo Obroda náboženských věd je vyučováno v jeho rodném městě i v celé Persii. Domníval se, že jednoho dne bude celý svět znát jeho jméno, protože za svého života sloužil Boží vůli tak, jako nikdy jiný před ním.

Já ležím v truhle jeho bratra, spolu s jeho růžencem a turbanem. Bratr žije sám ve skromném příbytku, který odmítl opustit navzdory prosbám územního správce, který by mu, jako projev úcty k mistrovi, rád nabídl větší a pohodlnější dům.

Už jsem se chystala usnout, když někdo zaklepal na dveře. Bratr se zvedá od kamenného lůžka a jde otevřít. Škvírami v truhle je vidět postavu starého muže, určitě jednoho z jeho přátel dervišů. Po obvyklých pozdravech a pohoštění čajem mu odhalí důvod své návštěvy. Protože nemám, čím bych se zaměstnala, poslouchám jejich rozhovor, abych si ukrátila čas.

„Bratře, viděl jsem ve snu mistra. Byl prostoupen světlem a blažeností.“

Bůh je veliký. Řekl ti, co mu dopomohlo k branám ráje?

Ptal jsem se ho na to a právě jeho odpověď mě přiměla vydat se na cestu k tvému domu, neboť je třeba, abys ji slyšel.

Poslouchám tě.

Řekl jsem mu: Se všemi těmi úctyhodnými pracemi, které jsi napsal, s celým tím završeným dílem, které jsi dokončil z lásky k Bohu, mě vůbec nepřekvapuje, že tě zahrnul laskavostí. A on se zasmál, než takto odpověděl: „Nenech se zmýlit, příteli. Za svou blaženost vděčím jen jedné mouše.“

[...]

Za velkou, zubatou skálou jsem našla kámen. Zvedla jsem ho. Jakmile se ho moje ruce dotkly, jeho povrch se zahřál a začal zářit. Vzpomněla jsem si, jak mistr Fundi říkal: „Vrátíme se dva dny zpátky.“ Kdybych patřila k ženám, které byly svobodné, zakřičela bych na něj: „Za koho mě máš?“ Ale on mě měl zkrátka za to, čím jsem byla – otrokyní, kterou vzal pod svá křídla, aby ji nikdo nemohl zneužít.

Ne, pomyslela jsem si, bylo to jen díky mně samé, mé vlastní síle, že se nikdo neodvážil mě zneužít. Nedovolila jsem jim to, protože jsem Hardie. Je to také proto, připomněl mi tišší hlas v mé hlavě, že jsem byla zaživa stažena z kůže a v očích mužů jsem už nebyla doopravdy ženou.

Mé ruce spočívaly na tom kusu kamene.

V žilách se mi vařila krev. Na předloktích se mi objevily zářící čáry. Prsty jsem sevřela kolem kamene. Okamžitě se rozpustil. Zavřela jsem oči a vychutnávala si pocit roztavené lávy v dlaních. Klidně jsem tehdy mohla zemřít a nevadilo by mi to: lepší zemřít než žít tenhle život marně. Mohla jsem se odevzdat ohni, který ze mě vyzařoval.

Plynuly okamžiky, které se zdály jako věčnost. Říkala jsem si, že peklo, které nám slibovali, nakonec není tak děsivé.

[...]